

Світлана Михайлівна ФІЛЮК

кандидат географічних наук, доцент, завідувач кафедри туризмознавства і краєзнавства Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника
ORCID ID: 0000-0001-9714-7102

СИСТЕМА ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНИХ ЗАХОДІВ ЕКОНОМІЧНОЇ СТРАТЕГІЇ ДЛЯ ВІДНОВЛЕННЯ ТУРИСТИЧНО-РЕКРЕАЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ УКРАЇНИ

Філюк С. М. Система інноваційно-інвестиційних заходів економічної стратегії для відновлення туристично-рекреаційного потенціалу України. *Український журнал прикладної економіки та техніки*. 2022. Том 7. № 2. С. 417 – 425.

Анотація

Туризм є одним з найперспективніших секторів світової економіки, який забезпечує створення нових робочих місць, поповнення бюджету, розвиток інфраструктури та культурного спадку. Україна має унікальний туристично-рекреаційний потенціал, який базується на розмаїтті природних ландшафтних зон, багатстві історико-культурної спадщини та географічному положенні на перехресті Євразії. Проте цей потенціал не використовується повною мірою через низьку конкурентоспроможність національного туристичного продукту на міжнародному ринку. На нашу думку, для подолання цих проблем необхідне формування і реалізація ефективної інноваційно-інвестиційної політики держави в галузі туризму та рекреації. Дане дослідження присвячене аналізу проблем та перспективам розвитку туристично-рекреаційної сфери України в умовах глобалізації та кризи. Автори запропонували систему інноваційно-інвестиційних заходів, які сприятимуть модернізації та конкурентоспроможності туристичного продукту України на світовому ринку. Серед таких заходів – розробка національної стратегії розвитку туризму, покращення правового регулювання інвестиційної діяльності, стимулювання інновацій у сфері туризму, формування мережі кластерів медичного та еко-туризму тощо. Автори обґрунтували необхідність інтеграції України до системи міжнародного туризму як фактор економічного зростання і соціального благополуччя. Туристично-рекреаційна індустрія є одним із найприбутковіших секторів економіки держави. Окрім того, вона робить значний внесок у розвиток культурної та соціальної сфери, відновлює фізичний та психоемоційний стан населення, забезпечуючи сталий розвиток у довгостроковій перспективі. Україна завдяки своєму вигідному географічному положенню та значному рекреаційно-туристичному потенціалу є привабливою для іноземних туристів. Однак наявність потенціалу сьогодні не є визначальним фактором ефективності та успіху. Тому, маючи відповідні можливості, але без належного інноваційно-інвестиційного забезпечення, рекреаційні та туристичні ресурси неспроможні ефективно розвиватися та приносити економічний чи соціальний ефект. Стратегія відновлення туристично-рекреаційного потенціалу повинна поєднати інтереси туристичної галузі та суспільства, зусилля держави та підприємницького сектору для вирішення складних економічних проблем індустрії туризму та рекреації в умовах військового стану.

Ключові слова: економічна стратегія, туристичний потенціал, рекреаційний потенціал, ринок туристичних послуг, відновлення туристичного потенціалу.

Svitlana FILIUK

PhD in Geography, Associate Professor, Head of the Department of Tourism and Regional Studies, Vasyl Stefanyk Precarpathian National University

SYSTEM OF INNOVATION AND INVESTMENT MEASURES OF THE ECONOMIC STRATEGY TO RESTORE TOURISM AND RECREATIONAL POTENTIAL OF UKRAINE

Filiuk S. System of innovation and investment measures of the economic strategy to restore tourism and recreational potential of Ukraine. *Ukrainian Journal of Applied Economics and Technology*. 2022. Volume 7. № 2, pp. 417 – 425.

Abstract

Tourism is one of the most promising sectors of the global economy, providing new jobs, budget revenues, infrastructure, and cultural heritage. Ukraine has a unique tourist and recreational potential based on the diversity

of natural landscape zones, rich historical and cultural heritage, and geographical location at the crossroads of Eurasia. However, this potential is only partially utilized due to the low competitiveness of the national tourism product in the international market. To overcome these problems, it is necessary to formulate and implement a practical innovation and investment policy for the State in the field of tourism and recreation. This study analyzes the problems and prospects for the development of the tourism and recreation sector of Ukraine in the context of globalization and crisis. The authors propose a system of innovation and investment measures that will contribute to the modernization and competitiveness of Ukraine's tourism product in the global market. Such measures include the development of a national tourism development Strategy, improvement of legal regulation of investment activities, stimulation of innovations in the field of tourism, formation of a network of medical and eco-tourism clusters, etc. The authors substantiate the need for Ukraine's integration into the international tourism system as a factor of economic growth and social well-being. The tourism and recreation industry are the most profitable sectors of the country's economy. In addition, it significantly contributes to the development of the cultural and social spheres. It restores the physical and psycho-emotional state of the population, ensuring sustainable development in the long term. Due to its favorable geographical location and significant recreational and tourist potential, Ukraine is attractive to foreign tourists. However, the potential is not a determining factor of efficiency and success today. Therefore, with appropriate opportunities but without true innovation and investment support, recreational and tourism resources cannot develop effectively and bring economic or social benefits. The strategy for restoring the tourism and recreational potential should combine the interests of the tourism industry and society, the efforts of the state, and the business sector to solve the complex economic problems of the tourism and recreation industry under martial law.

Keywords: economic strategy, tourism potential, recreational potential, tourism services market, restoration of tourism potential.

JEL classification: Q26; O31; E22

Вступ

До основних проблем формування та реалізації стратегії відновлення туристично-рекреаційного потенціалу в післявоєнний період слід віднести [4]:

- покращення реалізації державної політики у туристично-рекреаційній сфері;
- формування та впровадження ефективної моделі державного управління, спрямованої на координацію та захист інтересів суб'єктів туристичного бізнесу;
- підвищення ролі громадських організацій в утвердженні принципів розвитку індустрії туризму, вдосконалення існуючих та впровадження нових механізмів взаємодії центральних і місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, громадських організацій, підприємств, наукових і навчальних закладів;
- облаштування туристично-рекреаційних територій з метою ефективного використання природних, лікувально-рекреаційних ресурсів;
- забезпечення безпеки туристів, а також громадян, які потребують медичної реабілітації, захист своїх прав і законних інтересів;
- покращення інвестиційного клімату в туристично-рекреаційній сфері, ефективне використання фінансових коштів і матеріальних ресурсів в туристичній галузі;
- забезпечення ефективності та конкурентоспроможності туристичного продукту, створення нових робочих місць, розвиток малого та середнього підприємництва в галузі;
- створення рівних умов для всіх суб'єктів туристично-рекреаційного бізнесу, вдосконалення сучасного стану бухгалтерського обліку, посилення моніторингу у цій сфері.

На нашу думку, реалізація стратегії відновлення туристично-рекреаційного потенціалу України у повоєнний період спрямована на:

- збільшення частки туристичної індустрії у створенні регіонального валового внутрішнього продукту;
- створення умов розвитку окремих територій, своєчасне та комплексне вирішення питань;
- охорону навколишнього природного середовища, захист і відновлення унікальних природних ресурсів;
- відродження національної культури та традиційних ремесл, відновлення історичних місць;

–підвищення ефективності державної політики у туристично-рекреаційній сфері, реалізація державних і місцевих програм розвитку туристичної індустрії;

–розвиток міжнародної кооперації та інтеграція в європейську туристично-рекреаційну сферу, збільшення іноземних інвестицій у галузь.

Слід зазначити, що при виборі стратегії відновлення туристично-рекреаційного потенціалу необхідно враховувати регіональну специфіку розвитку туристично-рекреаційної сфери. Тому необхідно розробити таку стратегію, яка б одночасно сприяла соціально-економічному розвитку території та підвищила регіональні конкурентні переваги суб'єктів туристичної індустрії на довгостроковий період.

Стратегія відновлення туристично-рекреаційного потенціалу повинна також гармонійно доповнювати соціально-економічну стратегію розвитку регіону та країни загалом та сприяти вирішенню пріоритетних соціально-економічних завдань, а саме: зміцнення науково-технічного та інноваційного потенціалу; підвищення інвестиційної привабливості та економічної стабільності країни; підвищення якості життя населення.

Достатньо обґрунтована економічна стратегія є передумовою інвестиційного успіху будь-якої території. У свою чергу, привабливість території для інвесторів залежатиме від того, наскільки вектор її стратегічного розвитку сприятиме створенню сприятливого політичного, економічного, екологічного та інвестиційного клімату. Також беручи до уваги ці факти, стає зрозуміло, що розробка стратегії залучення інвестицій на певну територію одночасно активізує інвестиційну діяльність та сприяє задоволенню потреб всіх секторів суспільства, що діють на території, а саме: уряду, громади, бізнесу та інвесторів [12].

Розвиток та впровадження інновацій з високим ступенем екологічності та економічної ефективності в туристично-рекреаційній сфері стимулюватиме раціональне використання природних ресурсів, сприятиме мінімізації обсягів забруднення довкілля та підвищить конкурентоспроможність підприємств. Окрім того, досягається економічний, екологічний та соціальний ефект, підвищується інвестиційна привабливість регіонів України. Тому з метою сталого розвитку туристично-рекреаційної сфери в Україні та покращення архітектурної, культурної та природної спадщини як у міській, так і в сільській місцевості потрібне відповідне інноваційно-інвестиційне забезпечення [6].

Г. Михайліченко інновацію в туризмі розглядає як пошук чи відкриття, розвиток, вдосконалення, прийняття та комерціалізацію нових процесів, нової продукції, нових організаційних структур чи процедур та визначає п'ять категорій інноваційних перетворень: продукт, процес, менеджмент, логістика та інституціональні інновації [2].

В Україні конкретні параметри інноваційно-інноваційної діяльності у туристично-рекреаційній сфері визначаються потребою: модернізувати матеріально-технічну базу галузі; підвищити ефективність управління туризмом; впровадити сучасні методики розвитку та новітні техніки й технології в туристичному обслуговуванні; інтенсифікувати процес туроперейтингу та оновити номенклатуру видів туризму [11].

Г. Саркісян вважає, що позитивний ефект від інновацій в туризмі полягає в наступному: координація зусиль науковців та адміністрації туристичних підприємств під час розроблення та обрання інноваційної цілі; ефективна політика підвищення кадрового потенціалу; здатність практичного запровадження інновацій [8].

На нашу думку, екологічні інновації в туристично-рекреаційній сфері повинні бути спрямовані на покращення туристичної інфраструктури, стану навколишнього природного середовища, раціонального використання природно-ресурсного та історично-культурного потенціалу, розвиток перспективних видів туризму, застосування інноваційних технологій. Нами запропоновано визначення інновацій для відновлення туристично-рекреаційного потенціалу як сукупності техніко-технологічних, організаційних, соціальних нововведень в туристично-рекреаційній сфері, які стосуються модернізації готельних комплексів, використання сучасних інноваційних технологій, застосування

методів управління, спрямованих на досягнення екологічної безпеки та безпеки життєдіяльності населення [3].

Елементами техніко-технологічних інновацій є впровадження технологічних нововведень та ефективності реалізації туристичного продукту; зміні типу управління за умов динамічності технологічних результатів; новому стратегічному баченні бізнесу нової технологічної моделі.

До організаційних інновацій, спрямованих на забезпечення сталого розвитку туристично-рекреаційної сфери, нами віднесено всі управлінські рішення, пов'язані з організацією екологічного підприємництва, запровадження в практику ведення туристичного бізнесу міжнародних стандартів системи екологічного менеджменту, екологічного маркетингу; нових методів та форм організації діяльності підприємств у туристично-рекреаційній сфері [10].

Соціальна група інновацій, яка спрямована на забезпечення ефективного використання туристично-рекреаційного потенціалу, охоплює різні форми активізації суспільної активності в напрямі екологізації туристичної сфери; мотивацію інноваційної діяльності підприємств з метою забезпечення сталого розвитку туристично-рекреаційної сфери; екологічне навчання [9].

А. Мартієнко та С. Бондаренко серед критеріїв екологічних інновацій виділяють: науково-технічний прогрес (розв'язання проблем забезпечення паливно-енергетичними ресурсами та альтернативними джерелами енергії, екологічно чистими продуктами харчування, товарами народного споживання, новими матеріалами, ресурсозберігаючими технологіями тощо); практичне втілення (використання в промисловості, сільському господарстві, туризмі, освіті, охороні здоров'я тощо); здатність задовольняти потреби за допомогою обміну (реалізованість на ринку) [1].

Реалізація інновацій, спрямованих на забезпечення сталого розвитку туристично-рекреаційної сфери, потребує створення ефективного та дієвого механізму інноваційного розвитку, який включає організаційні, економічні й фінансові підходи, методи та принципи формування інноваційно-інвестиційної політики та стратегії, які забезпечують зростання конкурентоспроможності туристичного продукту, рівня соціально-економічного розвитку регіонів України та якості життя населення [6].

Формулювання цілей статті

Метою даної статті є дослідження різного роду інноваційно-інвестиційних заходів щодо реалізації національної стратегії на відновлення туристичного та рекреаційного потенціалу держави.

Виклад основного матеріалу

На нашу думку, *інноваційно-інвестиційне забезпечення формування економічної стратегії відновлення туристично-рекреаційного потенціалу України* – це динамічний процес запровадження нововведень, що передбачає реалізацію комплексу заходів адміністративного, організаційного, техніко-технологічного, фінансового, соціально-психологічного та нормативно-правового характерів і спрямовані на підвищення конкурентоспроможності підприємств туристично-рекреаційної сфери, збереження й відтворення природно-ресурсного та історично-культурного потенціалу, економічне зростання регіонів України [7].

Комплекс адміністративних заходів інноваційно-інвестиційного забезпечення формування економічної стратегії відновлення туристично-рекреаційного потенціалу передбачає сукупність способів і прийомів, методів проектування та вдосконалення організаційних структур регіонального управління туристичним комплексом, функціонування яких забезпечує досягнення поставлених цілей сталого розвитку туристично-рекреаційної сфери в Україні.

Організаційні заходи інноваційно-інвестиційного забезпечення формування економічної стратегії відновлення туристично-рекреаційного потенціалу включають: створення сприятливого екологічно орієнтованого підприємницького середовища в регіоні; запровадження системи інноваційного менеджменту з метою забезпечення належного рівня екологічної безпеки регіону; здійснення екологічної експертизи інноваційних проєктів в туристично-рекреаційній сфері; розвиток регіональної туристичної інфраструктури.

Техніко-технологічні заходи передбачають впровадження технологічних інновацій у туристично-рекреаційній сфері, використання зарубіжного науково-технічного досвіду, сприяння суб'єктам господарювання в придбанні іноземних технологічних розробок; розвиток міжрегіональної та міжнародної науково-технічної співпраці. Комплекс фінансових заходів інноваційно-інвестиційного забезпечення формування економічної стратегії відновлення туристично-рекреаційного потенціалу включає: надання державних цільових грантів з метою сприяння розвитку туристичної індустрії та залучення іноземних інвесторів для реалізації інноваційних проєктів у туристично-рекреаційній сфері; раціональний розподіл бюджетних видатків та визначення оптимального рівня оподаткування для суб'єктів підприємницької діяльності, які здійснюють свою діяльність у туристичному комплексі.

Соціально-психологічні заходи передбачають створення умов, які сприяють відновленню фізичного та психоемоційного стану населення, формування системи екологічної освіти, що складає основу для відновлення туристично-рекреаційного потенціалу України.

Нормативно-правові заходи інноваційно-інвестиційного забезпечення формування економічної стратегії відновлення туристично-рекреаційного потенціалу полягають у вдосконаленні нормативно-правового регулювання інноваційних процесів на державному та регіональних рівнях.

О. Павлова та К. Павлов вважають, що інноваційно-інвестиційні моделі базуються на забезпеченні росту наукового, технологічного та людського потенціалу, підвищенні конкурентоспроможності регіону на внутрішніх і зовнішніх ринках. Важливим інструментом стимулювання регіонального розвитку виступатимуть угоди. Регіональні угоди з практичної діяльності покликані вирішити проблему бюджетних надходжень шляхом комбінації різноманітних ресурсів регіону: інтелектуальних, фінансових, організаційних, адміністративних. Зазначена угода в межах конкретного регіону забезпечує йому урахування інтересів та стратегічних цілей регіональною владою та навпаки. Регіональна угода є своєрідним договором між органами місцевого самоврядування та органами представництва держави задля досягнення спільної стратегії розвитку територій з подальшим регулюванням викладених в угоді зобов'язань [3, 5].

Концептуальну модель інноваційно-інвестиційного забезпечення формування економічної стратегії відновлення туристично-рекреаційного потенціалу представлено на рис. 1. Метою інноваційно-інвестиційного забезпечення формування економічної стратегії відновлення туристично-рекреаційного потенціалу є відновлення безпеки туристично-рекреаційного потенціалу за допомогою запровадження інновацій та залучення інвестицій, що можливо лише в разі проведення відповідної науково-технічної, соціально-економічної та екологічної політики з боку держави. оптимальність, наукова обґрунтованість, послідовність, об'єктивність, динамічність, адаптивність, активність. Суб'єкти туристично-рекреаційної сфери виступають елементами системи інноваційно-інвестиційного забезпечення формування економічної стратегії відновлення туристично-рекреаційного потенціалу. Вони взаємодіють та пов'язані з постачальниками, фінансовими інституціями та регіональними агенціями підтримки інноваційного розвитку туризму, державними установами та організаціями.

Отже, інноваційно-інвестиційне забезпечення формування економічної стратегії відновлення туристично-рекреаційного потенціалу пропонуємо розглядати як сукупність умов, ресурсів і заходів, необхідних для здійснення інноваційного процесу в туристично-рекреаційній сфері, що сприятиме збільшенню притоку туристів, збереженню й відтворенню природно-ресурсного та історично-культурного потенціалу, відновленню фізичного та психоемоційного стану населення, що, зі свого боку, сприятиме відновленню безпеки туристично-рекреаційного потенціалу.

Рис. 1. Концептуальна модель інноваційно-інвестиційного забезпечення формування економічної стратегії відновлення туристично-рекреаційного потенціалу

У постковідний та повоєнний періоди стратегічний розвиток туристичної галузі України вимагає розробки універсальної стратегії відновлення туристично-рекреаційного потенціалу, яка, на нашу думку, може бути представлена як набір рішень, спрямованих на визначення можливостей, пріоритетів і тенденцій розвитку галузі, ефективне використання туристично-рекреаційного потенціалу, забезпечення сталого розвитку туристично-рекреаційної сфери. Стратегія відновлення туристично-рекреаційного потенціалу повинна поєднати інтереси туристичної галузі та суспільства, зусилля держави та підприємницького сектору для вирішення складних економічних проблем індустрії туризму та рекреації в умовах воєнного стану.

До основних проблем формування та реалізації стратегії відновлення туристично-рекреаційного потенціалу в повоєнний період слід віднести:

- покращення реалізації державної політики у туристично-рекреаційній сфері;
- формування та впровадження ефективної моделі державного управління, спрямованої на координацію та захист інтересів суб'єктів туристичного бізнесу;
- забезпечення ефективності та конкурентоспроможності туристичного продукту, створення нових робочих місць, розвиток малого та середнього підприємництва в галузі;

- підвищення ролі громадських організацій в утвердженні принципів розвитку індустрії туризму, вдосконалення існуючих та впровадження нових механізмів взаємодії центральних і місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, громадських організацій, підприємств, наукових і навчальних закладів;
- облаштування туристично-рекреаційних територій з метою ефективного використання природних, лікувально-рекреаційних ресурсів;
- забезпечення безпеки туристів, а також громадян, які потребують медичної реабілітації, захист своїх прав і законних інтересів;
- покращення інвестиційного клімату в туристично-рекреаційній сфері, ефективне використання фінансових коштів і матеріальних ресурсів в туристичній галузі;
- створення рівних умов для всіх суб'єктів туристично-рекреаційного бізнесу, вдосконалення сучасного стану бухгалтерського обліку, посилення моніторингу у цій сфері.

Серед результатів реалізації стратегії відновлення туристично-рекреаційного потенціалу слід виділити:

- забезпечення безпеки туристично-рекреаційного потенціалу;
- оптимізація довгострокової норми доходів в туристично-рекреаційному бізнесі, максимальна віддача капіталовкладень;
- задоволення потреб туристів, підвищення конкурентоспроможності суб'єктів туристично-рекреаційної індустрії.

Нами виділено п'ять основних етапів стратегії відновлення туристично-рекреаційного потенціалу: підготовчий, діагностичний етап, аналіз стратегічних альтернатив і вибір стратегії, реалізація стратегії, оцінка та моніторинг (рис. 2).

Рис. 2. Етапи формування стратегії відновлення туристично-рекреаційного потенціалу України

На першому етапі формування стратегії визначається її місія та основні завдання розвитку туристичної галузі на довгостроковий період. Основною метою стратегії є відновлення туристично-рекреаційного потенціалу, створення сучасної конкурентоспроможної туристичної індустрії.

Другий етап формулювання стратегії – діагностичний, на якому конкретизуються місія, цілі, завдання та вибір стратегії. Цей крок повинен включати стратегічний аналіз можливості розвитку туристичної галузі, макро- та мікросередовище функціонування, оцінку стану, чинники розвитку галузі, пошук конкурентних переваг.

На третьому етапі здійснюється розробка та формування альтернативних варіантів, моделювання та оцінка можливостей реалізації стратегії в туристично-рекреаційній сфері, вибір найдосконалішої стратегічної альтернативи для загального розвитку туристичної індустрії.

На четвертому етапі здійснюється реалізація стратегії відповідно до графіка конкретних заходів, тобто планів розвитку туристичної галузі, визначаються бюджети, складаються середньострокові та короткострокові плани реалізації стратегії, виконуються стратегічні завдання відповідно до затверджених показників.

П'ятий, завершальний етап формування стратегії включає моніторинг реалізації стратегії, який здійснюється безперервно від початку формування стратегії за допомогою критеріїв оцінки стратегії формування. На цьому етапі порівнюються результати реалізації стратегії з цілями; крім того, необхідно аналізувати ефективність стратегії, слід контролювати виконання стратегії шляхом зворотного зв'язку.

Висновки та перспективи подальших розвідок

На нашу думку, реалізація стратегії відновлення туристично-рекреаційного потенціалу України у повоєнний період спрямована на:

- збільшення частки туристичної індустрії у створенні регіонального валового внутрішнього продукту;
- створення умов розвитку окремих територій, своєчасне та комплексне вирішення питань;
- охорону навколишнього природного середовища, захист і відновлення унікальних природних ресурсів;
- відродження національної культури та традиційних ремесел, відновлення історичних місць;
- підвищення ефективності державної політики у туристично-рекреаційній сфері, реалізація державних і місцевих програм розвитку туристичної індустрії;
- розвиток міжнародної кооперації та інтеграція в європейську туристично-рекреаційну сферу, збільшення іноземних інвестицій у галузь.

Слід зазначити, що при виборі стратегії відновлення туристично-рекреаційного потенціалу необхідно враховувати регіональну специфіку розвитку туристично-рекреаційної сфери. Тому необхідно розробити таку стратегію, яка б одночасно сприяла соціально-економічному розвитку території та підвищила регіональні конкурентні переваги суб'єктів туристичної індустрії на довгостроковий період.

Стратегія відновлення туристично-рекреаційного потенціалу повинна також гармонійно доповнювати соціально-економічну стратегію розвитку регіону та країни загалом та сприяти вирішенню пріоритетних соціально-економічних завдань, а саме: зміцнення науково-технічного та інноваційного потенціалу; підвищення інвестиційної привабливості та економічної стабільності країни; підвищення якості життя населення.

Таким чином, стратегію відновлення туристично-рекреаційного потенціалу України можна розглядати як комплекс рішень, заходів, цільових програм, спрямованих на визначення потенціалів, пріоритетів, тенденцій розвитку, формування та ефективного використання туристично-рекреаційного потенціалу, забезпечення сталого розвитку галузі.

Список літератури

1. Мартієнко А.І., Бондаренко С.А. Екологічні інновації в регіональній інноваційній системі. *Ефективна економіка*. 2015. № 8. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4232>.
2. Михайліченко Г.І. Інвестиційне забезпечення інноваційних процесів підприємств індустрії туризму. *Інвестиції: практика та досвід*. 2011. № 6. С. 3-8. URL: http://www.investplan.com.ua/pdf/6_2011/3.pdf.
3. Павлов К.В., Павлова О.М. Інноваційно-інвестиційний потенціал транспортної галузі України. *Український журнал прикладної економіки*. 2020. Том 5. № 1. С. 17-24.
4. Павлов К.В., Павлова О.М., Ільїн Л.В., Зайчук К.А. Регулювання соціально-економічної активності на регіональних ринках туристичних послуг: монографія. Луцьк: СПД Гадяк Жанна Володимирівна, друкарня «Волиньполіграф», 2021. 170 с.
5. Павлова О.М., Павлов К.В., Блянюк М.О., Євпак Ю.С. Соціальні та креативні індустрії в розвитку концепції розумних міст. *Економічний часопис Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки*. 2019. № 4 (20). С. 7-14.

6. Павлова О.М., Павлов К.В., Сур'як А.В., Денісюк Є.В. Інституційне забезпечення регіонального туристичного ринку. *Міжнародний науковий журнал «Інтернаука»*. 2021. № 1. URL: <https://doi.org/10.25313/2520-2057-2021-1>.
7. Павлова О.М., Ляшенко О.М. Теоретичні аспекти туристичних кластерів як детермінант соціально-економічного розвитку регіону. *Економічний часопис Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки*. 2017. № 4 (12). С. 7-13.
8. Саркісян Г.О. Напрями впровадження інноваційних заходів на регіональних туристичних ринках. *Український журнал прикладної економіки*. 2020. Том 5. № 2. С. 343-351.
9. Стрішенець О.М. Теоретичні аспекти формування та розвитку транскордонного ринку туристично-рекреаційних послуг. Структурні зміни в економіці природокористування: теоретичні основи та прикладні аспекти: колективна монографія / за заг. ред. д-ра екон. наук, проф. О.М. Стрішенець. Луцьк: Вежа-Друк, 2016. С. 35-46.
10. Стрішенець О.М., Зайчук К. Пріоритетні напрями функціонування туристичних кластерів у Волинській області. Актуальні проблеми прикладної економіки: колективна монографія / за заг. ред. д-ра екон. наук, проф. О.М. Стрішенець. Луцьк: Вежа-Друк, 2017. С. 129-138.
11. Ткачук Л.М., Сайчук В.С. Інноваційно-інвестиційна політика як інструмент модернізації туристсько-рекреаційного комплексу України. *Географія та туризм*. 2014. Вип.28. С. 28-36.
12. Shpak N., Bondarenko Y., Sroka W., Górnica D., Kulyniak I., Tsybalista N., Holding E., Prosovych O. Strategic Planning of the Recreational and Tourism Industry Development: the Ukrainian Evidence. *International Journal of Entrepreneurial Knowledge*. 2022. Issue 1. Vol. 10. URL: <https://www.ijek.org/index.php/IJEK/article/view/158/136>.

References

1. Martiienko, A.I., Bondarenko, S.A. (2015). «Environmental innovations in the regional innovation system». *Efektivna ekonomika*. no. 8. Available at: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4232>.
2. Mykhajlichenko, H.I. (2011). «Investment support for innovative processes of enterprises in the tourism industry». *Investytsii: praktyka ta dosvid*. no. 6, pp. 3-8. Available at: http://www.investplan.com.ua/pdf/6_2011/3.pdf.
3. Pavlov, K.V., Pavlova, O.M. (2020). «Innovation and investment potential of the transport industry of Ukraine». *Ukrains'kyj zhurnal prykladnoi ekonomiky*. vol. 5, no. 1, pp. 17-24.
4. Pavlov, K.V., Pavlova, O.M., Il'in, L.V., Zajchuk, K.A. (2021). *Rehuliuвання sotsial'no-ekonomichnoi aktyvnosti na rehional'nykh rynkakh turystychnykh posluh*. [Regulation of socio-economic activity in regional markets of tourist services]. SPD Hadiak Zhanna Volodymyrivna, drukarnia «Volyn'polihraf». Lutsk. Ukraine.
5. Pavlova, O.M., Pavlov, K.V., Bleianiuk, M.O., Yevpak, Yu.S. (2019). «Social and creative industries in the development of the concept of smart cities». *Ekonomichnyj chasopys Skhidnoevropejs'koho natsional'noho universytetu imeni Lesi Ukrainky*. no. 4 (20), pp. 7-14.
6. Pavlova, O.M., Pavlov, K.V., Sur'iak, A.V., Denysiuk, Ye.V. (2021). «Institutional support of the regional tourist market». *Mizhnarodnyj naukovyj zhurnal «Internauka»*. no. 1. Available at: <https://doi.org/10.25313/2520-2057-2021-1>.
7. Pavlova, O.M., Liashenko, O.M. (2017). «Theoretical aspects of tourist clusters as a determinant of socio-economic development of the region». *Ekonomichnyj chasopys Skhidnoevropejs'koho natsional'noho universytetu imeni Lesi Ukrainky*. no. 4 (12), pp. 7-13.
8. Sarkysian, H.O. (2020). «Directions for the implementation of innovative measures in regional tourist markets». *Ukrains'kyj zhurnal prykladnoi ekonomiky*. vol. 5, no. 2, pp. 343-351.
9. Strishenets', O.M. (2016). Teoretychni aspekty formuvannia ta rozvytku transkordonnoho rynku turystychno-rekreatsijnykh posluh. [Theoretical aspects of the formation and development of the cross-border market of tourist and recreational services]. *Strukturni zminy v ekonomitsi pryrodokorystuvannia: teoretychni osnovy ta prykladni aspekty*. In Strishenets', O.M. (ed.). pp. 35-46. Vezha-Druk. Lutsk. Ukraine.
10. Strishenets', O.M., Zajchuk, K. (2017). Priorytetni napriamy funktsionuvannia turystychnykh klasteriv u Volyns'kij oblasti. [Priority directions of functioning of tourist clusters in the Volyn region]. *Aktual'ni problemy prykladnoi ekonomiky*. In Strishenets', O.M. (ed.). pp. 129-138. Vezha-Druk. Lutsk. Ukraine.
11. Tkachuk, L.M., Sajchuk, V.S. (2014). «Innovation and investment policy as a tool for modernization of the tourism and recreation complex of Ukraine». *Heohrafiia ta turizm*. vol. 28, pp. 28-36.
12. Shpak, N., Bondarenko, Y., Sroka, W., Górnica, D., Kulyniak, I., Tsybalista, N., Holding, E., Prosovych, O. (2022). «Strategic Planning of the Recreational and Tourism Industry Development: the Ukrainian Evidence». *International Journal of Entrepreneurial Knowledge*. issue 1, vol. 10. Available at: <https://www.ijek.org/index.php/IJEK/article/view/158/136>.

Стаття надійшла до редакції 07.04.2022 р.